

## Fredrikskyrkan Karlskrona

56.1612, 15.5877

---

Fredrikskyrkan som ligger mitt på Stortorget i Karlskrona stod klar 1744 och är ritat av Nicodemus Tessin den yngre efter främst italienska förebilder. Bland annat ska Tessin ha hämtat inspiration från kyrkan Il Gesu, Jesuitordens moderskyrka i Rom, som av arkitekturhistoriker räknas som Barockens födelseplats.

Nicodemus Tessin hade tillsammans med Erik Dahlberg fått i uppdrag att göra utkast till stadsplan, men det verkar i första hand vara Dahlbergs ritningar man följt, för han hade till skillnad från Tessin ritat in torget omgivet av monumentalbyggnader.

Planerna på en kyrka fanns redan 1690, men byggstarten fördröjdes bland annat på grund av Karl XII:s krig, och först efter hans död i Fredrikshald 1719 tog man på allvar upp planerna igen.

Kyrkan började byggas den 9 september 1720, med att man under pompa och ståt lade den första grundstenen. Sedan fick man vänta ett halvår innan bygget kunde fortsätta, eftersom man först saknade byggnadsritning.

Tegel levererades från ett tegelbruk som anlagts på Verkö. Blockstenen kom från Öland.

I gamla dokument kan vi läsa att arkitekten Arwidsson först ledde arbetet, Under honom fanns murmästaren Georg Steuer, som senare kom att ta över Arwidssons jobb, samt pådrivaren Johan Porath som höll ett öga på hantverkarna. Bland dessa fanns under en septembervecka 1723 3 tyska murgesäller, 2 murkarlar, 4 kalkslagare, 6 kvinnor, 8 hantlangare och stendragare, 1 timmerman, 2 stenpickare och 2 stenhuggare som inhög klammar i muren. Därtill kom det manskap som lossade stenen från stenprämen Elephanten och körde upp den från hamnen till byggnadsplatsen.

Men bygget drabbades av förseningar och stillestånd, och det dröjde till 1744 innan kyrkan kunde invigas med dåvarande kronprinsen Adolf Fredrik närvarande.

Det är inte efter honom som kyrkan fått sitt namn, utan efter hans företrädare kung Fredrik I.

Kyrktornen som från början var tänkt att få spiror, blev färdigställda först 1758, och bara drygt 30 år senare, sommaren 1790 brann kyrkan och taket rasade in. Den stora klockan som föll cirka 30 meter klarade sig dock tack vare att den landade relativt mjukt. Orgelbyggarna hade som tur var lämnat kvar stora mängder hyvelspån.

Den stora klockan hängde för övrigt tidigare i gamla Hedvig Elionora kyrka, och hade skänkts av Rutger von Ascheberg. Klockan göts senare om, bekostad av kung Carl XI, och hängde ett tag i en klockstapel på Stortorget innan den flyttade in i Fredrikskyrkan.

I södra tornet finns ett klockspel med 35 klockor installerat 1967 av Bergholtz klockgjuteri i Sigtuna. Klockspelet är skänkt av advokaten Povel Grönvall.

Vid den stora stadsbranden 1790 rasade den främsta ljuskronan som nu hänger mot koret ner, slog igenom trägolvet och förstörde det kyrkoarkiv som fanns därunder. Ljuskronan reparerades sedan och upphängdes igen på församlingens bekostnad.

Längs med mittskeppet hänger ytterligare två ljuskronor i mässing från 1878.

Predikstolen tillverkades 1854 efter en ritning av arkitekten vid Överintendentsämbetet Johan Adolf Hawerman, och förgylldes vid en restaurering i början av 1900-talet. Till predikstolen hör också ett timglas av skulpterat och förgyllt trä i form av en dödsängel, utförd och skänkt 1744 av skeppsbyggmästare Gilbert Sheldon. Vid invigningen av kyrkan fick man även en dopfont som gåva från Sheldon, och det första dopet var av Sheldons egen son.

Fredrikskyrkan har genomgått en omfattande renovering och invigdes på påsken den 25 mars 2018.

I och med renoveringen har kyrkorummet blivit betydligt ljusare.

Bland annat har man tagit bort de fasta bänkarna och ersatt dessa med lösa stolar, speciellt skapade för Fredrikskyrkan av formgivaren Åke Axelsson. Sittdynor och stolrygg består av hårt spänd kohud, likt trumskinn, men har akustikdämpande funktion inbyggd.

Kohuden finns även på altaret av carraramarmor, skapad av skulptören Pål Svensson.

Här fanns tidigare en altarprydnad utgjordes av ett förgyllt träkors med törnekrona och svepduk, ritad 1843 av Johan Adolf Hawerman. Denna altarprydnad finns nu i Trefaldighetskyrkan.

Mellan altaret och koret finns ett golv som är höjbart, och kan bilda podier för bland annat körer och framträdanden.

Den största delen innehåller ett förråd och arkiv, som alltså i vanlig fall är nersänkt i golvet.

Under läktarna finns två större rum som går att skärma av med vikbara glasörrar, och uppe på den södra läktaren har skapats ett inglasat rum med 5-6 arbetsplatser. Även längre bak i kyrkan i ett inglasat arbetsrum på den södra sidan.

Som komplement till den äldre dopfunten finns också en modern elipsformad font skapad av skulptören Pål Svensson, placerad mitt i gången likt dopfontar under tidig medeltid.

Dopfunten är utsågad från ett diabasblock, och har en innerskål som är hög och sänkbar.

Ur innerskålens mitt kommer ett vattenflöde och när skålen är full rinner vattnet över kanten utmed sidorna och försvinner ner under ytterformen. När vattnet är stilla skapar den slipade skålen en illusion av att vara helt slät där man kan se en spegelbild av kyrkorummet.

Långskeppets sex nischer används som öppna eller halvöppna rum för bland annat samtal, andakter och utställningar.

En bit upp på södra väggen invid koret finns en nisch - en liten öppning - till ett litet rum som kan låsas från utsidan. En teori är att rummet var avsett för dödsdömda som här fick åhöra och se mässan en sista gång innan avrättningen.

Kyrkans första orgel hade tidigare stått i församlingen provisoriska träkyrka Hedvig Eleonora. En rekonstruerad orgel från 1764, byggd av den småländske orgelbyggaren Lars Wahlberg i Kalmar hör till de arkitektoniskt finaste i Europa, med bildsniderier utförda av skulptören Niklas Ekekrantz.

Denna orgel ersattes med en ny i början av 1900-talet, men har sedan rekonstruerats tillbaka till Wahlbergs original av Grönlunds Orgelbyggeri i Gammelstad, Norrbotten.

---

#### Källor:

Webb: Riksantikvarieämbetets bebyggelseregister.

Webb: Orgelanders.se

Bok: "Blekinges kyrkor". Lasse Larsson 2010. ISBN 978-91-86560-81-2

Bok: "Fredrikskyrkan Karlskrona - konsthistoriskt inventarium". Sigurd Curman & Johnny Roosval 1946.

Folder: "Fredrikskyrkan. Kyrkan i centrum - kyrkan i staden och staden i kyrkan". Svenska kyrkan i Karlskrona.

Muntlig information vid besök i kyrkan.